

Tidningen

MEDLEMSTIDNING FÖR SVENSKA AUDIOMFÖRENINGEN

Audionom

nummer 3 2022

Läs om!

Taluppfattning

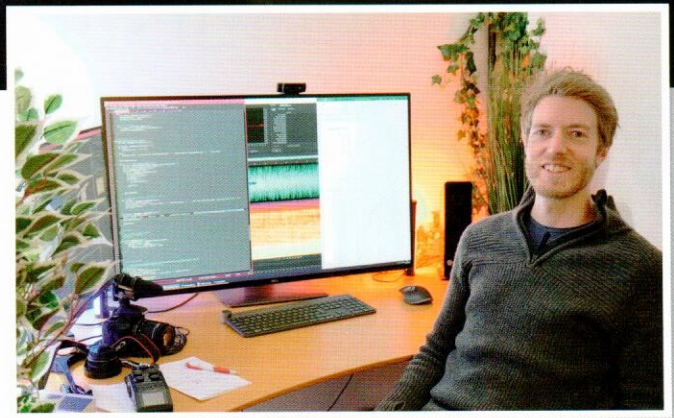
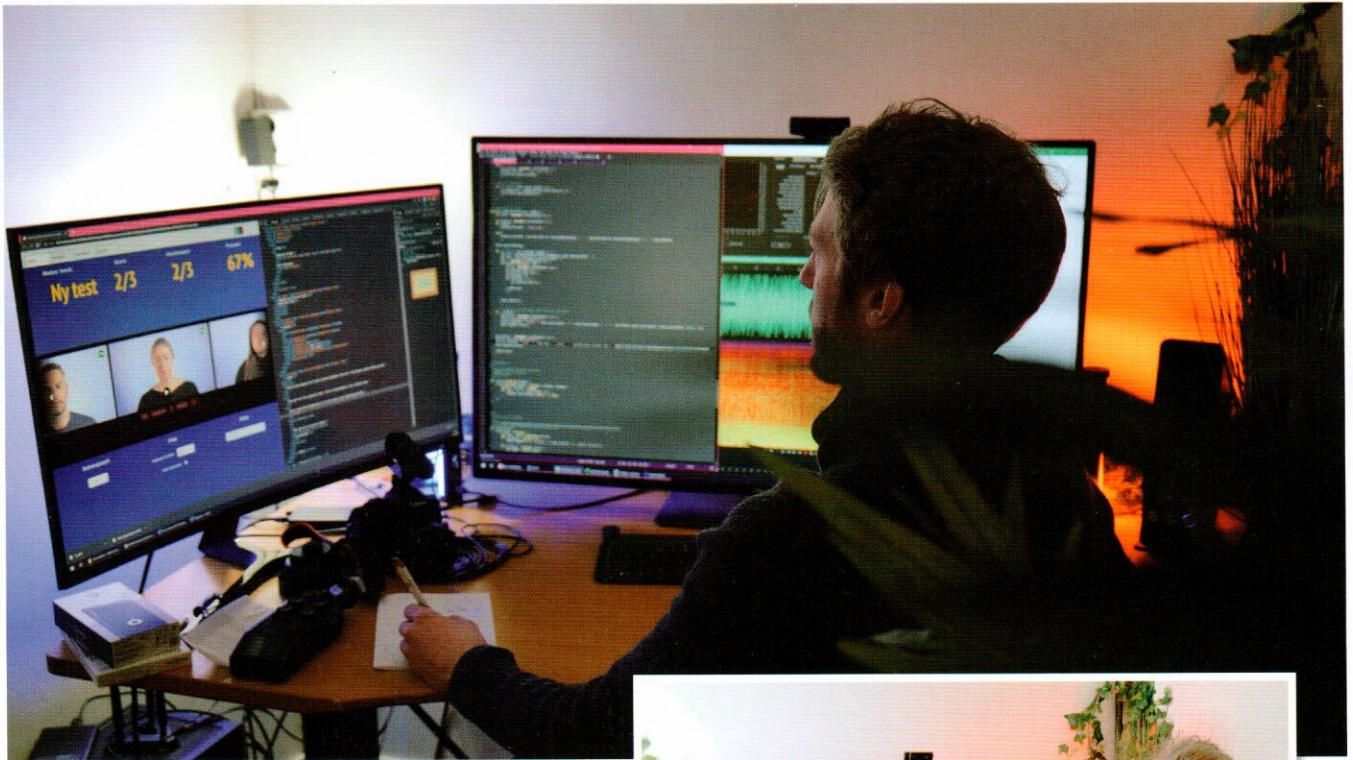
- ett viktigt samspel mellan syn och hörsel

Hej då teleslingan?

Hyperakusis och misofoni i London

I HC Andersens fotspår

- rapport från NAS i Odense 1-3 juni

Vi vet att vår hörsel är avgörande för att uppfatta talad kommunikation. Men har vi egentligen koll på HUR mycket synen faktiskt bidrar med då det gäller att uppfatta tal? Har vi någon faktisk kunskap om audiovisuell taluppfattning? I vårt grannland Norge har vår kollega audiograf Rolf Mjones fått en stor summa pengar för att utveckla ett test för att mäta audiovisuell taluppfattning, "Eikholttestet".

TEXT: LENA GÖRANSSON OCH JENNY WIDMARK,
NATIONELLT KUNSKAPSCENTER ÖR DÖVBLINDFRÅGOR

Taluppfattning

- ett viktigt samspel mellan syn och hörsel

Audionomer får tidigt lära sig att även synen är viktig för att få ihop talet, vi tolkar ansiktsmimik, läppavläsning och kroppsspråk. Redan under audionomutbildningen lär vi oss att patienten bör sitta så att ljuset faller på den som ska uppfattas och att det aldrig är bra att patienten blir bländad vid kommunikation, vid olika slags möten och besök. Våra patienter vittnar också om hur svårt det är när munskydd används och när det blir omöjligt att avläsa läppar och mimik.

I en krävande lyssningssituation, till exempel på en restaurang med mycket bakgrundsljud, ökar taluppfattningen med över 30

procent om man också ser personen man pratar med. Många har upplevt synens betydelse vid taluppfattning och kommunikation. Inte minst under pandemin har munskydd som dolt munnen och delar av ansiktsmimiken på dem man pratar med, gjort taluppfattning extra svårt.

– Vi behöver tester för att kunna mäta den funktionella hörseln. Det kan ge oss en bättre uppfattning av en persons förmåga och möjligheter att fungera i olika sociala situationer, i möten med andra, på jobbet eller i skolan, säger Rolf Mjones, audiograf på Eikholt.

Vad är audiovisuell taluppfattning?

Vid kommunikation med andra använder vi alltså både syn och hörsel för att uppfatta och tolka det som sägs. Med hörseln hör vi språket, de ord som sägs, hur de sägs samt omgivningsljud. Hörseln hjälper oss också att lokalisera ljud så att vi lättare kan uppfatta vem som pratar. Vi kan med hjälp av vår hörsel identifiera olika personers röster. Med synen ser vi personerna vi pratar med, vi avläser munrörelser och vad som sker i olika situationer. Vi tolkar ansiktsuttryck, kroppsspråk och känslor. Synen används också för att vi ska kunna orientera oss och veta vem det är som talar och hur talaren är placerad. Det är ögonkontakt och tonfall som i hög grad styr turtagningen i en dialog. Tillsammans ger allt detta oss ett sammanhang, vilket är viktigt för att kunna tolka det som sägs. Vid påverkan på både syn och hörsel, är risken stor att förståelsen av det som sägs minskar och gör det svårare att kommunicera med andra.

Audiograf Rolf Mjones möter många personer med dövblindhet på Eikholt i Norge. Han menar att det behövs fler tester för att kunna mäta den funktionella hörseln.

– Ibland möter jag brukare som upplever att hörseln har försämrats. Men när vi sedan testar är det i själva verket synen som har blivit sämre, säger Rolf.

I slutet av 1980-talet laserades IOWA-testet, som är ett funktionellt test av audiovisuell taluppfattning. En norsk version utvecklades några år senare, men testet innehåller meningar med rötter i 1970-talet och som nu upplevs föråldrade.

– Meningar som ”Min kone ønsker seg en oppvaskmaskin” känns inte helt tidsenligt. Testet behöver alltså moderniseras, inte bara så att det stämmer med hur vi uttrycker oss och vilka ord vi använder idag utan också rent tekniskt, menar Rolf.

Projekt på Eikholt

Rolf Mjones har jobbat som audiograf på Eikholt sedan 2014 och har där mött många personer med dövblindhet. Han är själv hörapparatbärare sedan femårsåldern. Hans stora intresse för nya tekniska lösningar inom syn- och hörselområdet har lett honom in på projektet — att arbeta fram ett nytt test för att kunna mäta audiovisuell taluppfattning. För att kunna göra det har Eikholt fått 850 000 NOK i projektmedel av stiftelsen DAM med stöd av HLF som är Norges motsvarighet till Hörselskadades Riksförbund (HRF).

Sammanfattningsvis går testet ut på att brukaren får titta och lyssna på fyra olika personer som säger korta meningar. Brukaren ska sedan upprepa meningarna efter bästa förmåga. Testet gör det möjligt att presentera meningarna både med och utan bild, med och utan ljud samt med och utan justerbart bakgrundsbrus. Det finns 600 meningar att välja mellan som

är utvecklade i samarbete med lingvister och språkforskare. Testet är sorterat i listor och varje lista innehåller 20 meningar med samma svårighetsgrad. Det utförs på två meters avstånd från dataskärmen och personen på skärmen syns i naturlig storlek. Det tar cirka 10–15 minuter att genomföra testet och är möjligt att genomföra på personer som är cirka tio år och äldre. Testet utförs med god ljud- och bildkvalitet, det finns en kalibreringsfunktion som säkerställer samma ljudnivåer vid varje testtillfälle. Det innebär att testet kan repeteras vid ett senare tillfälle och då jämföras efter att brukaren till exempel fått nya filterglasögon eller hörapparater.

Resultatet på testet ger en mer verklighetsförankrad uppfattning om hur stor roll synen spelar för personens förmåga att uppfatta vad som sägs, det vill säga hur mycket synen bidrar till taluppfattningen. De tester som används i dag för att utreda och diagnosticera hörselnedsättningar bygger på att man ska uppfatta rena toner och enstaka ord som presenteras i hörtelefonen.

– Men, vi kommunicerar varken med pipljud eller enstaka ord, påminner Rolf.

Nytan med testet

I Eikholttestet får den person som testas titta och lyssna på fyra olika personer som säger korta meningar. Hen ska sedan upprepa meningarna efter bästa förmåga.

Rolf menar att det är viktigt att förstå hur syn och hörsel arbetar tillsammans. Kunskap och fakta kan hjälpa till att förbereda personen för en försämrad syn- eller hörselfunktion, det vi kallar för progression.

– Jag har flera gånger fått uppleva hur viktigt det är för en person att vi genom testet kan mäta och få fram ett resultat på hur den kombinerade syn- och hörselnedsättningen påverkar möjligheten att uppfatta tal. Det uppmätta resultaten ger individen en ökad insikt om de egna funktionsnedsättningarna, säger Rolf.

Rolf berättar om när han mötte en person med grav syn- och hörselnedsättning, som vid mätning med både ljud och bild nådde 80 procent taluppfattning. Vid en presentation med enbart ljud blev resultatet 18 procent och med enbart bild uppfattade personen 50 procent av orden. Det gjorde både Rolf och personen medvetna om hur stor betydelse synen har för att kunna uppfatta tal.

– På Eikholt har vi mött brukare som upplever att de hör bättre när de har fått prova ut nya synhjälpmedel, berättar Rolf.

Vid en funktionell utredning av hörseln blir Eikholttestet ett värdefullt komplement för att bättre kunna

anpassa och skraddarsy olika insatser. Det kan handla om att optimera användandet av olika syn- och hörhjälpmedel såsom att prova nya glasögon, filterglasögon, nya inställningar i hörapparaterna etcetera. Det kan också vara insatser i förhållande till de pedagogiska och psykosociala konsekvenser som följer när en person har nedsättningar på både syn och hörsel. Testresultaten ger alltså professionella bättre kunskap om vilka insatser som behöver erbjudas. Därutöver skapar resultaten nya möjligheter att följa och utvärdera nyttan av de insatser som görs.

Personer med dövblindhet upplever ofta att det är svårt för omgivningen, såväl professionella som närstående, att förstå hur det är att ha nedsättningar på både syn och hörsel. Hur det påverkar i olika sociala situationer, i arbete, utbildning och vardagsliv.

– Ett verktyg som då kan visa hur synen, inte bara hörseln, påverkar möjligheten att uppfatta tal i olika situationer kan ge en bättre insikt till omgivningen och ett bättre kunskapsunderlag för att kunna fatta beslut om olika insatser, säger Rolf.

Testresultatet skulle även kunna användas gentemot myndigheter och kommuner för att påvisa och stärka personens behov av insatser och stöd från samhället.

Tankar om framtiden...

Rolf hoppas att arbetet med Eikholttestet ska vara klart till årsskiftet 2022/2023. Det test som han håller på att utveckla är en digital pc-baserad produkt, vilket gör det möjligt att utöka och vidareutveckla på olika sätt. I framtiden kommer det till exempel vara möjligt att simulera olika kombinationer av syn- och hörselnedsättningar med hjälp av testet.

– Vi behöver fler funktionella hörseltester för att få bättre grepp om hur hörseln fungerar för en person i olika situationer, säger Rolf.

Flera andra språk är redan planerade, bland annat norskt teckenspråk. Dessutom finns planer att anpassa testmaterialet till olika områden såsom skola, arbetsliv eller olika specifika sociala situationer.

– Testet blir ett verktyg för att bättre kunna förstå de svårigheter personer med dövblindhet har i olika kommunikationssituationer med andra människor. Och med det som bakgrund bättre kunna anpassa olika insatser, avslutar Rolf.

Vi kan benledning.

Vad gör MED-EL till det bästa valet av benledningssystem?

- 10 år av erfarenhet inom benledning
- Bekväm hela dagen
- Diskret, snygg och stilren design
- Möjligt att bada i alla sorters vatten
- Enastående hörselprestanda
- Högsta tillförlitlighet
- Transkutan - inga öppna sår

Läs mer om våra benledningssystem på medel.pro eller blog.medel.pro

MED-EL Nordic AB
Torshamnsgatan 27 | 164 40 Kista | Nordic@medel.com

medel.com

